

Escrit homenatge a Lola González Albert
Picassent, 1 de Juliol de 2023
Guillem Sanchis González

La mare

Comence a escriure estes línies en una cruïlla de la meua vida. Tancant una etapa laboral llarga, albirant-ne altra nova, esperançadora, desconeguda.

Em pregunte quin podria ser un bon moment per a posar-me a escriure sobre ma mare, sobre l'absència, sobre el dolor. És un bon moment ara? Segur que no.

Pense: Què em diria ma mare ara? I eixa és la punxada de dolor. El dolor de no poder marcar el telèfon i que em conteste, d'obrir la porta de casa i que no estiga escrivint al menjador, llegint al saló o a la cuina, fent el dinar, una cosa que li agradava molt, ja ho sabeu totes i tots.

Recorde a ma mare sempre al meu costat. No importava quantes coses que ella no aprovava fera jo. Sempre, des de menut fins a ser ja majoret.

Una mare exemplar en moltes coses, en totes les coses importants.

Quan arribava el meu aniversari, ma mare sempre em telefonava i parlàvem, i em recordava com va costar d'eixir este cabet. Com va patir en el part, i com tothom plorava perquè havia arribat el xiquet.

'Mira'l, mira'l, xica, és un xiquet, un xicot', li deia sa mare, m'auela. I mon pare plorava en un cantó, amagat. I ma mare no volia ni mirar-me, de tant com havia patit. I ens rèiem recordant-ho. I Pilar esperava fora. I ningú es podia creure que hagueren tingut tanta sort que arribara el xiquet.

M'ho va contar tantes vegades, i ho feia amb tanta gràcia, cada any, durant tota la meua vida, que fins i tot he construït imatges d'eixa escena. És com si recordara haver-la vist amb els meus propis ulls, tot i que això és impossible. Però vos jure que la tinc gravada a tot color en la retina.

A ma casa, no hem sigut massa de demostrar-nos l'afecte amb abraçades i besos. Hem sigut així. Però sí que hem sigut de demostrar-nos l'estima amb fets. Mostrar-nos a prop dels demés en els moments difícils, traure les dents i

defensar-nos mútuament en els agravis, celebrar les alegries junts. Estar sempre disponibles per als demés. Això ha sigut, i és, sagrat.

I ma mare ha estat l'abanderada d'això.

Ma mare, i mon pare també, han renunciat a moltíssimes coses per nosaltres. Coses a les que jo, com a pare, no sé si renunciaria. Potser és el canvi generacional, potser sóc un pare diferent, un pare pitjor. Però tinc molt present tot el que mon pare i ma mare han donat per nosaltres, de tot el que s'han hagut de privar per a facilitar-nos un futur feliç i amb opcions.

I sabeu què? Ho han aconseguit. Ho veig ara, que em trobe en la cruïlla. I sí, és cert, ma mare no està darrere de la porta o a l'altre costat del telèfon. Però sé que està. Dins de mi. En la meua manera de ser i d'afrontar la vida.

Hem viscut en una casa on s'ha respirat un clima d'estima, respecte, llibertat i també sacrifici i treball. Són valors que m'han marcat, que ens han marcat i que ma mare portava com a bandera.

Ella era l'exemple que es pot ser coherent entre un discurs llançat al vent i les accions del dia a dia, que són les que, de veritat, eduquen.

Ella ja no està, però el seu exemple perviu en nosaltres com el de la millor mare que ningú puga tindre. Per això el dolor i per això, també, l'alegria d'haver viscut tota la meua vida al seu costat.

Perquè precisament per això sabia des del primer minut que havia d'acceptar eixir ací a parlar d'ella: per a celebrar la seua vida i el seu llegat. Per a mostrar el meu dolor però, també, per honorar-la i agrair-vos a totes i tots este homenatge. I perquè crec que ella estaria molt contenta de veure'ns ací.

Per això, intentaré aproximar-me a la seua figura, des de diferents prismes. Perquè ma mare, Lola, ha sigut tan gran, que cal explicar-la per capítols. El que ara tanque és el de Lola com a mare.

Però ma mare ha sigut molt més. Ha sigut mare, i ha sigut filla, i ha sigut companya i esposa, i ha sigut viatgera, activista i historiadora.

La filla

Ma mare va nàixer un 5 de setembre de 1946 en una família de llauradors. En un Picassent de post-guerra, el seu destí estava escrit: trobar un xic treballador i amb terres, casar-se i a 'sus labores'.

Però ma mare no volia eixe destí. Sempre deia que tenia molta curiositat per tot, que li encantava llegir. Devorava els números que arribaven a casa de 'El Alcázar', les úniques lletres que entraven per la porta del Carrer Calvari número 20, i acudia a les mongetes, sempre il·lusionada per aprendre més i més.

Però arribada certa edat, s'acabava el món del coneixement i començava el de l'ama de casa.

Ma mare es va rebel·lar contra eixe destí imposat, i va decidir començar a preparar-se per a seguir els seus estudis. Això, tot, contra la voluntat dels seus pares. En aquell moment hi hagueren dos persones fonamentals: Pilar Albert, que la va animar i li va pagar els estudis, i Carmen 'La Barrota', que la va acollir per a ajudar-la a preparar-se les proves de batxillerat.

Ma mare recordava, sense rancúnia, sinó amb orgull, com la seua pròpia mare li va posar una vela a la Vallivana per a que suspenguera els exàmens que li donarien accés a l'escola d'Infermeria. I li ho va dir, just quan eixia de casa per a examinar-se. Era altra època, però no fa tant de temps.

Els temps d'estudis foren durs. Però ma mare tenia clar l'objectiu: volia continuar aprenent. Exercir una professió, ser independent, tindre al·licients, no ser subsidiària de l'home que ella, lliurement, triaria com a company de vida.

Ma mare sentia una profunda admiració per son pare, Juan. D'ell va aprendre la capacitat infinita de treball, el sacrifici de tot, absolutament tot, pels fills i les filles. El seu caràcter fort i decidit, la seua obstinació, els principis fermes. Predicar amb l'exemple.

I tindre, també, junt al guant de ferro, un guant de seda. Un cor enorme.

Tenia a son pare en un pedestal tot i les divergències ideològiques i de plantejament de vida perquè, al remat, els va demostrar, a son pare i sa mare, que el camí que havia triat era el correcte.

Era el que la va portar a ser infermera, professió que va exercir de manera absolutament vocacional, com la persona entregada als demés que era, especialment, als més necessitats i vulnerables.

Una casa de dretes va parir una dona d'esquerres, feminista, amb un convenciment ferm en la igualtat i la justícia social. Una dona que se'n va anar a Huelva, sola, a un dels barris més deprimits de la ciutat i del país, a fer una labor humanitària quan el terme ONG encara ni s'havia inventat.

Uns principis que, totes i tots ho sabeu, defensava en qualsevol fòrum, a qualsevol hora, davant qualsevol persona, fóra qui fóra. Sovint, amb èmfasi i vehemència.

La filla de Juan el de Lloca i Lolita va eixir rebel, i va acabar convencent a tots que havia encertat de ple, sempre contra-corrent, caiga qui caiga.

I això ho va demostrar en els darrers anys dels seus pares, quan es va dedicar en cos i ànima a acompanyar-los en l'hivern de les seues vides. Perquè era infermera, sí. Però també perquè eren els seus, i els seus havien d'estar atesos de la millor manera possible, amb entrega total de totes les parts.

I això li va costar molts disgutos, però també la va deixar amb la consciència molt tranquil·la. La tranquil·litat de saber que ho has fet tot per donar un final digne i comfortable a aquelles persones que més t'han estimat.

La companya/l'esposa

Parlava abans del sentiment de rebel·lia de ma mare. Ella recordava sovint com va participar, vestida de fallera, en un acte contra el 'Contubernio de Munich' a la plaça aleshores del Caudillo de València, amb el Caudillo present. Era l'any 1962. Ma mare tenia 16 o 17 anys.

Ho contava com una àncora a la seua vida passada. Com la incoherència més gran que trobava en la seua trajectòria vital. Com la cruïlla, el nus que no era capaç de desfer.

I qui li va ajudar a levar àncores, a desfer el nus, a trobar la coherència entre les seues inquietuds i la seua realitat diària va ser mon pare.

Ma mare va trobar en mon pare l'accelerant que va acabar de provocar un incendi en la seua vida. De sobte, les seues inquietuds es veien nodrides i complementades amb les de mon pare, potser més avançat, potser més inquiet, despertant de manera prematura a un País Valencià nou que encara era una nostàlgia de futur.

Amb mon pare, i des dels sectors més progressistes de l'esglèsia, valga l'oxímoron, es va acostar a un Picassent i a una València rebel, amb presses per soterrar al monstre.

I ma mare va començar a llegir, es va obrir com una flor en primavera a nous estímuls, a noves amistats que ajudaven a calmar el seu afany per conèixer i per viure.

Més endavant, varen construir junts un projecte de vida que ens incloïa a nosaltres tres, als seus fills, amb treballs a jornada completa a València, amb la millor educació que ells entenien que hi havia al País Valencià als anys 80, amb la possibilitat dels estudis universitaris.

Hores i hores de treball lluny de nosaltres, precisament, per a que nosaltres tinguérem les màximes oportunitats.

Amb visions diferents sobre l'educació, sobre la disciplina, sobre els privi-legis, els càstigs, les obligacions i responsabilitats comunes.

Amb disfuncions però, quina casa no en té, de disfuncions? Preferisc pensar que tenien punts de vista complementaris i això, al remat, ha acabat per enriquir-nos.

A ma casa, quasi tot ha sigut cosa de dos. No hi havia rols predeterminats per al pare disciplinador i la mare comprensiva. Els papers estaven desdibuixats, fruit d'un impuls trencador amb la manera d'educar establerta.

Fruit, al remat, d'una manera nova d'entendre la convivència, l'educació i l'estima. Crec que, si fem balanç, la cosa ha anat bastant bé.

La iaia

A finals del mes de juny de 2007, la meua germana Mònica ens va telefonar des de Barcelona, on vivia amb el seu marit. Havia trencat aigües i se n'anava cap a l'hospital, a donar a llum a la primera neta de ma mare i mon pare, Clàudia.

Recorde els nervis i les carreres pel corredor de casa. Com anem? Tren? Cotxe? Qui va? Quan anem? Eixim ja?

Vàrem decidir que ella i jo aniríem en cotxe i eixiríem al moment, per provar d'arribar abans que Mònica parira. I vàrem arribar a temps.

Ma mare sentia que havia d'estar amb la meua germana. Ella, l'infermera, que havia estat en totes les nostres malalties, esquinços, trencaments de lligaments, talls, punts, operacions, en tots els nostres problemes mèdics, no es podia perdre el naixement de la seua primera neta. El dia en què es convertiria en iaia.

Clàudia va nèixer sense majors complicacions, i la meua germana i la seua família tornaren a traslladar-se als Estats Units, cosa que va allunyar la iaia i la neta. Tot i això, sempre mantenien una relació especial quan es veien, que era sempre que podien.

Viatjaven als Estats Units tot i l'al·lèrgia de ma mare als vols llargs i als controls de fronteres nord-americans, on sempre tenia problemes per a passar. Després ens rèiem però, creieu-me, quan tens un agent de fronteres posant-t'ho difícil per a entrar al país de la llibertat, el que menys t'abellix és riure't.

Això si, ma mare, si havia de maleir, insultar o queixar-se, sempre ho feia en valencià, perquè amb el valencià, ja se sap des dels temps de Sant Vicent Ferrer, t'entenen en tot el món.

Al 2011 va nèixer el segon nét, Mark. I ma mare i mon pare seguien sent un poc iaies a mitges, iaies a 9.000 quilòmetres de distància.

Al 2013 va nèixer Núria i, al 2014, Aleix. Des dels inicis, amb Teresa i amb jo mateix treballant, es veia que necessitàvem ajuda, una mà, o les dos, o les quatre.

Aleshores, ma mare i mon pare disfrutaven d'una jubilació tranquil·la i més que merescuda a València. I tornem als inicis d'aquesta història: Sacrifici total pel benestar dels fills i les filles. Donar-ho tot.

Primer es traslladaren temporalment a Picassent. Després ho feren definitiu. I aleshores sí, per fi, podien ser iaies a temps complet.

Ma mare ho deia molt sovint: Amb els seus néts va poder disfrutar com no ho va fer amb els seus fills. Quan ella va parir, recordava, va tindre a penes 15 dies de baixa. Després, tallar la lactància, i buscar algú que ens cuidara.

Però amb Núria i amb Aleix, tot seria diferent. Va viure molt de prop el creixement de dos criatures que l'estimaven moltíssim. Les seues primeres paraules, les primeres menjades sòlides, els bolquers, les migdiades, el parxís, l'oca i el dominó.

Una promesa: Sempre els contarem a Clàudia, Mark, Núria i Aleix la sort que han tingut de conèixer una dona referent per a tots nosaltres. I tindrem molt present la fortuna que va tindre ella de veure'ns ser pares, d'ajudar-nos amb els seus nets, de ser una iaia exemplar.

L'infermera

Ma mare sempre va tindre una vocació de servei molt accentuada. De servei públic. Servei i curiositat per conèixer més, aprendre i formar-se. Pense que l'origen d'esta vocació de servei es troba en la seua educació catòlica, de servir aquelles persones més necessitades. I qui pot haver més necessitat que una persona malalta?

Però ma mare estava molt lluny de les cúries i dels retors amb grans mitres. Ma mare era catòlica practicant de base, crítica i reivindicativa, en profund desacord amb el paper que l'esglèsia ha atorgat i atorga encara a les dones.

Si algú es pregunta si pot existir una esglèsia d'esquerres i feminista, la resposta es sí. L'han encarnat i l'encarnen persones com ma mare, com mon pare, i com moltes més que han format part de parròquies com la Miraculosa de Picassent l'últim mig segle. Actualment, ja no sé si el principi es contiu complint.

Ma mare creia profundament en la sanitat pública, eixe caramellet que la dreta sempre es vol acabar menjant. Eixe mecanisme d'igualtat i de garantia de drets que ara està més en perill que mai.

Ella tenia una màxima: tractar a totes les persones malaltes com si foren son pare i sa mare. Perquè veia en les seues cares la vulnerabilitat de qui es troba en mans de desconeguts. Veia la cara de Lolita i Juan.

Gent senzilla, molt sovint de pobles valencianoparlants, amb dificultats per a parlar castellà. I ma mare els parlava valencià, i moltes voltes contava com els canviava la cara quan escoltaven la seua llengua en boca de l'infermera, de la persona que els havia de curar.

Ma mare tenia, també, una curiositat insaciable i quasi obsessiva per l'excel·lència. Per això, en els seus més de 40 anys d'infermeria, la majoria d'ells, al servei de nefrologia de l'hospital Doctor Peset de València, va arribar a ser una mestra de les agulles.

Un servei com el de nefrologia i diàlisi suposa atendre a persones periòdicament, un parell de voltes per setmana, durant anys o dècades, el que li va facilitar relacions molt estretes amb alguns dels pacients.

Relacions que acabaven amb l'obtenció d'un transplant de renyó, o amb el desenllaç fatal. Ella sempre va fer l'esforç de no portar els problemes a casa. De l'hospital, a ma casa, sols arribaven històries gracioses, anècdotes divertides del dia a dia.

Perquè eixa era altra de les virtuts de ma mare, la capacitat de narrar amb moltíssima gràcia les coses que passaven. Es parla molt, i és normal, de la vis còmica de mon pare. Però ma mare havia heretat un punt de vista molt àcid, i una sèrie d'expressions que encara hui utilitzem i recordem, i ens riguem moltíssim.

Ella tenia eixa capacitat, la de traure la part distesa i graciosa al drama de la malaltia i la mort que vivia cada dia en el seu treball. D'altra manera, vull pensar, no haguera aguantat les llargues jornades d'hospital, les localitzacions i guàrdies de 24 hores i caps de setmana, el sacrifici que, una vegada més, s'autoimposava per a donar-nos a nosaltres, els seus fills, el millor futur possible.

L'activista, la locutora, la viatgera i la historiadora

Després de més de quatre dècades de servei, ma mare es va jubilar. Era l'any 2011, tancava una etapa i n'encetava altra, la de la jubilada amb unes inquietuds infinites i amb energia de sobres per a afrontar un temps nou en què apareixien al seu davant infinitat d'opcions per a disfrutar.

Ella s'havia llevat la punxeta de no haver aconseguit una llicenciatura 15 anys abans, quan va començar i acabar la carrera d'Història a la Universitat de València. Tot això mentre treballava i cuidava dels seus pares, ja amb molts problemes de salut.

Sincerament, no sé com ho va fer. Però ho va fer. Per tossuderia, per curiositat, per orgull. Diguem-ho clar, per collons o, millor dit, per ovaris. I amb unes notes excel·lents.

Una vegada jubilada, li va començar a dedicar més temps a les seues inquietuds. No, mai va aprendre a tocar la guitarra, com havia promés. Tampoc va aprofundir en l'anglès, ni en la informàtica. Però es va fer locutora

de ràdio i organitzadora de viatges. Molt més divertit que la llengua de l'imperi o les tecnologies de la informació i la comunicació.

Un dels primers records que tinc de ma mare, quasi entre boira pel pas de temps, és estar els dos a punt de dormir, al seu llit, en l'antic pis de València, escoltant la ràdio. La SER, per descomptat, amb eixe so tan cracterístic del moll de la careta d'entrada del programa Hora 25. I la veu de Carlos Llamas contant les notícies del dia.

Ma mare ha sigut sempre una dona de ràdio.

I quan es va jubilar, va travessar les ones per a posar-se a l'altre costat del micròfon. Gràcies al treball i la generositat de Julio Gómez, Salva Sòria i Pablo Plaza, va poder desenvolupar la seua faceta de divulgadora amb centenars de programes sobre dones oblidades de la història, o de la història del poble valencià.

A la ràdio, podia continuar investigant, creixent, saciant la seua curiositat infinita. Amb els seus apunts i guions escrits a mà amb una lletra preciosa i cuidada.

També es va poder dedicar a proposar i organitzar viatges amb totes i tots vosaltres, membres de l'Associació d'Amics de Cristòforo Aguado i Medina. Ella disfrutava de cada viatge, buscava les destinacions més originals i enriquidores, es preparava la ruta, la logística, els guies, tot colze a colze amb Vicent i amb la resta de la junta directiva.

Viatges que, una vegada més, han servit per a ampliar coneixements, compartir vivències, aprendre sobre la història, sobre els nostres orígens. Eixamplar horitzons per a entendre'ns millor, per a acumular experiències, per a estretar lligams d'amistat, afectes i cures. Per a enfortir la societat picassentina des de la base.

Hui, ací, no estem totes i tots. Ens falta ma mare. El buit és enorme. Però crec que la sentim molt a prop.

Fa 9 mesos que ens va deixar. I tot i que la ferida està encara oberta, vull acabar amb un missatge d'alegria.

Celebrem el temps que hem pogut disfrutar de la seua companyia. Apreciem cada vivència amb ella, cada demostració d'afecte, cada detall que ha tingut amb nosaltres. El seu amor cap a nosaltres, la seua família, cap a vosaltres, els seus amics i amigues, cap al seu poble, Picassent, i cap al seu País Valencià.

De veritat, alegrem-nos d'haver format part de la seua trajectòria, de que ella haja estat al nostre costat tots estos anys.

En nom de ma mare, de la meua família, i en el meu propi, vos agraïsc, vos agraïm moltíssim este premi.

Moltes gràcies i bona nit.